

פתרון הבחינה בגאוגרפיה, 1 יח"ל

שאלונים: 574, 057102

מוגש על-ידי: אלי לוי ואורי רעי

מורים לגיאוגרפיה ברשת בתי הספר של יואל גבע

חבל ארץ שלא נלמד

על הנבחנים היה לענות על ארבע שאלות: על שאלה 1 (חובה), ועל שלוש מהשאלות (2-5).

יחידות נוף

תשובה לשאלה מספר 1 סעיף א'

יחידות הנוף של שתי הערים:

מבנדקה - צפון מערב קונגו, בקרבת הגבול עם קונגו, בסמוך מאוד לקו המשווה.

אזור מישורי-רמתי נמוך, בגובה של כ- 400 מטרים בתחום של אגן הקונגו, באזור מפגש בין נהרות.

בוקבו - מרכז- מערב המדינה, בקרבת הגבול עם רואנדה. אזור הררי בגובה של כ- 800 מטרים, על שפת ימת קיוו.

תשובה לשאלה מספר 1 סעיף ב'

מאפייני יחידות הנוף:

מבנדקה

- פני שטח: אזור מישורי- רמתי נמוך, בגובה של כ- 400 מטרים בתחום של אגן הקונגו, באזור מפגש בין נהרות.
- הידרולוגיה: אזור אגן הקונגו. אזור עשיר בגופי מים: נהרות רבים ואגמים.
- גיאולוגיה: אזור עתיק, הרי סלע המסד הטרומ קמבריוני.

בוקבו

- פני שטח: אזור הררי בגובה של כ- 800 מטרים, על שפת אגם קיוו.
- הידרולוגיה: בסמוך לימת קיוו.
- גיאולוגיה: בתחום השבר הסורי אפריקאי. אזור עשיר בסלעים געשיים.

אקלים

תשובה לשאלה מספר 2 סעיף א'

רוב שטחה של הרפובליקה הדמוקרטית של קונגו (זאיר), נמצא בתחום האקלימי של אקלים טרופי, גשום בכל העונות. מאפייני האקלים:

- משקעים - יותר מ- 3000 מ"מ.
- טמפרטורה שנתית של 25-30 מעלות.
- שתי עונות גשם.

תשובה לשאלה מספר 2 סעיף ב'

(על הנבחן לציין שתי השפעות בלבד)

השפעות של האקלים על היישוב:

המשקעים הרבים גורמים להתפתחות של יערות צפופים ועבותים, המגבילים את שטחי היישוב.

השפעות של האקלים על הכלכלה:

תנאי האקלים מאפשרים קיום חקלאות אוטרקית נודדת, המנצלת את היער ומקשים על פיתוח חקלאות מודרנית.

נהר הקונגו ויובליו

תשובה לשאלה מספר 3 סעיף א'

השימושים שנעשים בנהר הקונגו ויובליו הם: (על הנבחן לציין שלושה בלבד)

1. שיט לשם מסחר. הנהר משמש כעורק תחבורה מרכזי המחבר אזורים בתוך היער.
2. השקיה חקלאית (בשיטות מסורתיות) לצד גדות הנהר והיובלים.
3. חשמל הידרואלקטרי. דרומית לעיר קינשאסה נמצאים סכרים רבים, המיועדים בין היתר למטרה זו.
4. הובלת עצים מייערות הגשם. העצים מושלכים לנהר המסיע אותם למפעלי עיבוד העץ.

תשובה לשאלה מספר 3 סעיף ב'

הקשיים שהנהר עלול לגרום להתיישבות האדם (על הנבחן לציין קושי אחד בלבד):

1. שיטפונות והצפות. קונגו נמצאת בתחום האקלים הטרופי העשיר במשקעים. בעונות הגשמים הנהר עולה על גדותיו ומציף את השדות החקלאיים והערים השוכנות לצד הנהרות.
2. מקור לזיהום ומחלות. טפילים ומזיקים שונים משתמשים בנהרות כבתי גידול (למשל יתושי המלריה). התיישבות בקרבה הנהר חושפת את האדם למחלות ומזיקים.

3. תנועה רציפה במרחב. **הנהר קוטע את השטח היבשתי הרציף.** יש צורך לבנות גשרים לשם מעבר רציף.

כלכלה ופיתוח

תשובה לשאלה מספר 4 סעיף א'

רמת הפיתוח של קונגו (זאיר) נמוכה ביותר. קונגו היא מדינה מתפתחת, ענייה מאוד. נימוקים: (על הנבחן לציין שני נימוקים בלבד)

1. התל"ג (תוצר לאומי גולמי) הוא מהנמוכים בעולם – רק 700 דולר לנפש. הדבר מלמד שמרבית התושבים עוסקים בכלכלת קיום בסיסית.
2. היקף המועסקים בחקלאות עומד על 55%, שיעור גבוה מאוד המלמד על היעדר השכלה ופיתוח. רבים מאותם מועסקים בחקלאות עובדים למחייתם ולא דווקא בחקלאות שיווק.
3. היקף השירותים נמוך ביותר, רק 34%. רמת השירותים במדינה בה התל"ג הוא 700 דולר נמוכה מאוד.
4. מספר המועסקים בכרייה ובתעשייה הוא 11%. זו תעסוקה ראשונית בסיסית, רמת ההכנסה נמוכה מאוד ואינה דורשת מיומנות או השכלה גבוהה.

תשובה לשאלה מספר 4 סעיף ב'

דרכים בהן ניתן לנצל את הנתונים הטבעיים של הרפובליקה הדמוקרטית של קונגו לשם פיתוח (על הנבחן לציין שתי דרכים בלבד):

- מדינה בעלת שטח עצום – לקונגו שטח מדיני גדול אותו ניתן לנצל **למגוון רב של פעילויות כלכליות**.
- יערות גשם נרחבים – קונגו נמצאת בתחום קו המשווה. לפיכך, מכוסים שטחי המדינה ביערות גשם מהגדולים בעולם. אותם יערות ניתנים **לניצול עבור תעשיית העץ, הרהיטים, הנייר, האנרגיה ועוד**. היערות משמשים בית גידול טבעי עבור בעלי חיים רבים. ניתן לנצלם לשם **הקמת פארקים לאומיים עבור תיירות בינלאומית**.
- מקורות מים – בתחומה של קונגו זורמים נהרות גדולים כמו נהר קונגו ורבים נוספים (חמישה נהרות ענק בתחומי המדינה). בנוסף, נמצאים בה אגמים נרחבים וביצות על פני שטחים גדולים. מקורות המים ניתנים לניצול מבחינת **ייצור חשמל, פיתוח חקלאי, פיתוח התעשייה, התיישבות באזורים שונים, יצוא למדינות עניות במים ועוד**.
- **מחצבים** – קונגו היא מדינה עשירה במחצבים ביניהם: נחושת המיועדת לתעשיית החשמל והאלקטרוניקה, מרבצי יהלומים גדולים המיועדים לתעשיית התכשיטים והאלקטרוניקה העדינה, מנגן וקובלט לתעשיית המתכות העדינות, אבץ לתעשיות שונות כגון מזון, חקלאות ופלדה.

תשובה לשאלה מספר 5 סעיף א'

מאפיינים של פירמידת הגילים של קונגו בשנת 2000 (על הנבחן לציין שניים):

1. **ריבוי טבעי גבוה**. הילודה (האוכלוסייה עד גילאי 15 – 19) גבוהה מאוד. בסיס פירמידת רחב.
2. **שיעור מפרנסים נמוך מאוד**. קבוצת הגיל של המפרנסים קטנה ביחס לאוכלוסיית התלויים.
3. **רמת פריון גבוהה**. מספרם של הילדים רב (האוכלוסייה עד גילאי 15 – 19) מלמד כי רמת הפריון (שיעור הילודה לאישה) היא גבוהה מאוד.
4. **תוחלת חיים קצרה**. מספרם של המבוגרים מאוד והקשישים (האוכלוסייה מגיל 65 ומעלה) קטן מאוד.

תשובה לשאלה מספר 5 סעיף ב'

על פי פירמידות הגילאים מהשנים 2000 ו-2050 ניתן ללמוד שיהיה גידול משמעותי באוכלוסייה של מדינה זו. הגידול באוכלוסייה לא יביא לשינוי מהותי במאפיינים הדמוגרפיים של מדינה זו מהסיבות הבאות (על הנבחן לציין שני הסברים בלבד):

1. רמות התל"ג והפיתוח במדינה זו נמוכות ביותר. רוב מוחלט של האזרחים הוא עני. מצב זה מונע שינוי ברמת הילודה, מפני שהאוכלוסייה אינה חשופה לפיתוח ולקבלת שינויים. פיתוח מביא לשינוי בגישה כלפי השכלה, כלפי מעמד האישה, במודעות לתכנון המשפחה ולשימוש באמצעי מניעה. כל הגורמים מפחיתי הילודה הללו, לא קיימים בקונגו.
2. האוכלוסייה במדינה זו עוסקת במיוחד בחקלאות. העיסוק בחקלאות דוחף לילודה גבוהה, כי יש צורך בידיים עובדות רבות במשק המשפחתי הבסיסי. כל עוד מרבית מהתושבים עוסק בחקלאות, תימשך המגמה של הילודה הגבוהה.
3. הישענות המדינה על תעשייה בסיסית - תעשיית מכרות. מרכיב חשוב בכלכלת קונגו הוא תעשיית מכרות היהלומים. מדובר בתעשייה שאינה דורשת מיומנות גבוהה. הישענות על פיתוח תעשייתי דל, מגבילה פיתוח.
4. אין כמעט שיפור במערכת הבריאות והתשתיות. תוחלת החיים נשארת קצרה כי רמת הבריאות והתשתיות נמוכות מדי.
5. רוב האוכלוסייה חיה באזורים כפריים. כנראה שתהליך העיור במדינה זו מאוד איטי. רק שינוי דרמטי בתהליך העיור עשוי לשפר את הנתונים הדמוגרפיים.